

dr hab. prof. AJP Beata A. Orlowska
Wydział Administracji
i Bezpieczeństwa Narodowego
Akademii im. Jakuba z Paradyża
W Gorzowie Wielkopolskim

Gorzów Wlkp., 02.04.2024r.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej por. mgra inż. Janusza Pietruszki

na temat:

„Doskonalenie systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności w sytuacji zaistniałych zagrożeń naturalnych i społecznych”

Promotor: prof. dr hab. Lech Kościelecki

Promotor pomocniczy: dr Wawrzyniec Kowalski

Warszawa 2024

Uwagi wstępne

Przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska Pana por. mgra inż. Janusza Pietruszki pt.: „*Doskonalenie systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności w sytuacji zaistniałych zagrożeń naturalnych i społecznych*” została przygotowana pod naukowym kierunkiem Pana prof. dra hab. Lecha Kościeleckiego w Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego w Warszawie. Przygotowane przez doktoranta dzieło stanowi jego autorskie, indywidualne i oryginalne osiągnięcie w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie. Na wstępie warto podkreślić, że posiada ono walory merytoryczne, metodologiczne i praktyczne.

W swojej dysertacji Doktorant odniósł się do istotnego problemu, jakim jest konieczność podjęcia działań związanych z doskonaleniem systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności. Jak zwrócił uwagę sam Doktorant „w dysertacji podjęto próbę scharakteryzowania form zagrożeń oraz skutków ich występowania i na tej kanwie określenia głównych elementów działań związanych z ewakuacją osób pozbawionych wolności”¹. Bazując na literaturze przedmiotu ale też na doświadczeniach własnych, wynikających z ośmioletniej pracy w Służbie Więziennej powstał pomysł by Doktorant podjął się próby zbadania i opisu problematyki ewakuacji osób pozbawionych wolności oraz przynależnych im praw i obowiązków.

¹ J. Pietruszka, *Doskonalenie systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności w sytuacji zaistniałych zagrożeń naturalnych i społecznych*, Warszawa 2024r., dysertacja niepublikowana s. 9.

Jak podkreśla sam autor dysertacji „jednostki penitencjarne są szczególnymi obiektami, w których osoby osadzone odbywają karę pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania. Osadzeni w wymienionych placówkach mają zapewnione prawa wynikające z Kodeksu Karnego Wykonawczego, a także z Konstytucji RP. Najważniejszym z tych praw jest niewątpliwie prawo do życia. Zagrożenia, z jakimi funkcjonariusze Służby Więziennej (SW) mogą zetknąć się podczas wykonywania czynności służbowych związanych z osobami pozbawionymi wolności podzielić można na dwie grupy – na zagrożenia zewnętrzne i wewnętrzne. W momencie wystąpienia fundamentalnego zagrożenia następuje ewakuacja obiektów”². Warto tu podkreślić, że Autor miał też świadomość, że podjęta przez niego tematyka jest bardzo obszerna, a fakt ten uniemożliwia „aby w jednej dysertacji rozpatrzyć kompleksowo procedury odnoszące się do indywidualnych sytuacji ewakuacji osób pozbawionych wolności w przypadku zagrożeń naturalnych i społecznych”³. Świadczy to o dojrzałości i namyśle Doktoranta nad poziomem skomplikowania podjętego zagadnienia. Podjęcie się tego zadania przez Doktoranta w prezentowanej dysertacji stanowiło więc spore wyzwanie. Warto w tym miejscu podkreślić, że Służba Więzienna wraz ze swoimi podsystemami (zakładami karnymi i aresztami śledczymi) stanowi element struktury karnej RP, a w szerszym zakresie jako jednostki organizacyjne podległe Ministrowi Sprawiedliwości. Ich zadania i praca z osadzonymi powodują, że zapewnienie bezpieczeństwa w jednostce penitencjarnej nie jest zadaniem łatwym, a przecież chodzi tu zarówno o bezpieczeństwo funkcjonariuszy jak i osadzonych oraz samej placówki, w której przebywają jedni i drudzy. W momencie powstania zagrożeń i konieczności podjęcia ewakuacji może to stanowić wielkie wyzwanie.

Autor dysertacji zwrócił uwagę, że „ewakuacja, jako jedna z form zapewnienia bezpieczeństwa, jest również ściśle określona przepisami i procedurami”⁴. Oczywiście pojawiają się jednak pytania czy wszędzie takie procedury są, czy wszyscy te procedury znają i stosują itp. Jak wiadomo potrzeba bezpieczeństwa stanowi podstawową oraz naczelną potrzebę człowieka. Wiąże się zarówno z rozwojem społecznym i cywilizacyjnym jak również z rozwojem instytucji przez niego tworzonych. A przecież jedną z takich instytucji tworzonych przez człowieka jest również jednostka penitencjarna. Specyfika miejsca wymaga też odpowiedniego podejścia do kwestii zapewnienia bezpieczeństwa i ewakuacji w nagłych wypadkach w tego typu jednostkach.

² Ibidem, s. 9.

³ Ibidem, s. 13.

⁴ Ibidem, s. 9.

Blaon

Jak podkreślił autor dysertacji, skupiając się na zagadnieniu bezpieczeństwa zwrócił uwagę, że liczne definicje nie oddają w pełni tego zagadnienia w odniesieniu do pojęcia bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej. Dlatego łącząc wiedzę teoretyczną z praktyką zawodową Autor dysertacji podjął się próby zwrócenia uwagi na niedoskonałości w tym obszarze.

Ocena merytoryczna rozprawy doktorskiej

Podjęcie przez Pana por. mgra inż. Janusza Pietruszkę tak istotnego, a jednocześnie bardzo złożonego i wieloaspektowego, tematu badawczego na rzecz rozwiązania problemu naukowego dotyczącego konieczności doskonalenia systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności w sytuacji zaistniałych zagrożeń naturalnych i społecznych należy uznać za interesujące przedsięwzięcie naukowe. Już w pierwszych słowach swojej pracy autor zwraca uwagę, że „przedmiotem badań są procesy, zależności oraz zjawiska występujące w Służbie Więziennej identyfikowanej w aspekcie ewakuacji osób pozbawionych wolności”⁵. Biorąc pod uwagę podjęcie się próby określenia przez Doktoranta kierunku i płaszczyzn doskonalenia bezpieczeństwa systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności w przypadku zagrożeń naturalnych i społecznych tym bardziej podkreślić należy wysiłek podjęty przez Doktoranta w celu zbadania, przeanalizowania i zaproponowania nowatorskiego rozwiązania. Dodatkowo warty podkreślenia jest fakt, że Doktorant zna problematykę związaną z bezpieczeństwem jednostek penitencjarnych i ma doświadczenie praktyczne w tym zakresie, gdyż ma ośmioletnie doświadczenie zawodowe w Służbie Więziennej. Pełniąc służbę w strukturach jednostek penitencjarnych mógł w praktyce obserwować funkcjonowanie bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej, dostrzegając jednocześnie różne trudności, czy mankamenty związane m.in. z zagwarantowaniem bezpieczeństwa podczas ewakuacji. Doświadczenie to pozwoliło mu na dostrzeganie trudności, ale też poszukiwanie możliwości poprawy omawianego obszaru. Zdobyta wiedza i praktyka w jednostkach penitencjarnych pozwoliła zapewne lepiej ukierunkować badania i sformułować propozycję doskonalenia systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności w sytuacji zaistniałych zagrożeń naturalnych i społecznych.

Oceniając trafność wybranej problematyki należy zwrócić uwagę na jej walory poznawcze i użyteczne. Zagadnienie związane z bezpieczeństwem i systemem ewakuacji osób pozbawionych wolności stanowi kluczowy element w realizacji działań wynikających z zapewnienia bezpieczeństwa nie tylko osobom osadzonym, ale również szeroko pojętej kadry

⁵ Ibidem, s. 3.

BAER

jednostki penitencjarnej. Stąd uznać należy, że tematyka podjęta przez Doktoranta w dysertacji jest aktualna i godna zajęcia się tym obszarem. Swoją pracą Doktorant zaprezentował gotowość nie tylko do podjęcia badań, ale również umiejętne wyciąganie wniosków i proponowanie gotowych rozwiązań, które mogą udoskonalic system ewakuacji osób pozbawionych wolności. Tytuł pracy jest komunikatywny i w pełni oddaje najistotniejsze elementy prezentowanej rozprawy doktorskiej. Ponadto cele i podjęte w niej problemy badawcze mieszczą się w obszarze tematyki dla nauk o bezpieczeństwie.

Analizując różne uwarunkowania i biorąc pod uwagę zarówno strukturę organizacyjną jak i możliwości logistyczne czy różne rodzaje zdarzeń zaproponowanie obszarów do doskonalenia systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności stanowiło spore wyzwanie. Tym bardziej, że różne determinanty (m.in. wielkość jednostki, jej usytuowanie i wiele innych) nie pozwala na stworzenie schematycznej propozycji, uniwersalnej dla wszystkich jednostek. Jednak, jak pokazały badania Doktoranta, są obszary, które zdecydowanie wymagają uwagi i doskonalenia zarówno na poziomie jednostek jak i na poziomie przepisów prawa.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska zawiera w sobie wszystkie niezbędne elementy konieczne w tego typu pracy naukowej. Dysertacja zawiera wstęp, siedem rozdziałów, zakończenie, bibliografię z podziałem na poszczególne kategorie (choć w spisie treści autor jej nie zawarł), wykaz pojęć i skrótów, spisy rysunków i tabel, wykaz wykresów oraz załączniki. Całość rozprawy to 284 strony, z czego 233 strony stanowią zasadniczą część rozprawy, a pozostałe strony obejmują spisy i załączniki.

Biorąc pod uwagę recenzowaną pracę warto podkreślić, że dysertacja stanowi ciekawą prezentację treści poznawczych, które skupione zostały wokół głównego pytania badawczego, jakie założył sobie Doktorant, a które brzmi: „Jakie zagrożenia wpływają na funkcjonowanie obecnego systemu ewakuacji osadzonych w sytuacji zagrożeń naturalnych i społecznych oraz jakich zmian należy dokonać, aby zagwarantować skuteczność systemu modyfikując istniejące procedury?” Takie postawienie pytania badawczego ukazuje, że jednostki penitencjarne potrzebują permanentnych, nowatorskich rozwiązań by być przygotowanymi nie tylko na obecne, ale również na przyszłe zagrożenia, w wyniku których konieczna będzie ewakuacja osób pozbawionych wolności.

Układ rozprawy należy uznać za poprawny i przejrzysty. Przyjęta przez Autora dysertacji struktura pracy pozwoliła na wnikliwe zaprezentowanie podjętego w pracy zagadnienia. Treść rozprawy wskazuje, że autor posiada wiedzę w zakresie tematyki, której się podjął. We wstępie Doktorant dokonał ogólnego wprowadzenia w tematykę zagadnienia podnoszonego w dysertacji. Scharakteryzował też krótko zawartość poszczególnych

rozdziałów prezentowanych w pracy, co przybliży czytelnikowi zagadnienia, w obszarze których porusza się Doktorant.

Rozdział pierwszy pt.: *Podstawy metodologiczne procesu badań* (ss. 14-29) poświęcił Doktorant na prezentację założeń metodologicznych badań własnych. Bazując na metodologii badań Autor dokonał tutaj m.in. uzasadnienia wyboru tego tematu. **Szerzej na temat oceny koncepcji metodologicznej dysertacji będzie w przedmiotowej recenzji.**

W rozdziale drugim pt.: *Uwarunkowania prawne i podstawy organizacyjne regulujące działalność Służby Więziennej* (ss. 30-50) Autor dysertacji na początku przybliżył rys historyczny aktów prawnych obowiązujących od II wojny światowej a regulujących funkcjonowanie Służby Więziennej. Odniósł się również do współczesnych aktów prawnych mających wpływ na funkcjonowanie obecnie Służby Więziennej. Poprzez prezentację przepisów prawa w układzie hierarchicznym Doktorant ukazał osadzenie Służby Więziennej w polskim systemie bezpieczeństwa i ochrony prawa. Autor dysertacji omówił tu zarówno przepisy prawa polskiego jak również akty prawa międzynarodowego, które mają istotny wpływ na funkcjonowanie Służby Więziennej w Polsce. Takie ujęcie treści pozwoliło na uporządkowanie obowiązujących przepisów prawa i jednocześnie wprowadziło w kontekst osadzenia Służby Więziennej w systemie bezpieczeństwa.

W kolejnym, trzecim rozdziale, pt.: *Struktura organizacyjna i funkcjonowanie Służby Więziennej* (ss. 51-87) Doktorant podjął się omówienia funkcjonowania Służby Więziennej. Autor dysertacji podnosi w tym rozdziale m.in. kwestię funkcjonowania Służby Więziennej jako jednego z elementów szerszego systemu, jakim jest bezpieczeństwo kraju. Bazując nie tylko na literaturze przedmiotu, ale także na licznych przepisach prawa Autor dysertacji dokonał prezentacji Służby Więziennej jako odrębnego systemu, którego zadaniem jest zoptymalizowanie działalności penitencjarnej państwa. W dalszej części pracy Autor skupił się na omówieniu zadań oraz organizacji Służby Więziennej. Jak zwraca uwagę Doktorant jako element systemu bezpieczeństwa Służba Więzienna całościowo zmierza do eliminacji zagrożeń i tworzenia warunków dla funkcjonowania i rozwoju państwa. Wprowadzenie to pozwoliło na przejście Doktorantowi do kolejnego zagadnienia i skupienia się na osobach pozbawionych wolności. Poświęcił na to kolejny, czwarty rozdział pt.: *Identyfikacja osób pozbawionych wolności* (ss. 88-116). Dokonał tego przez pryzmat kary opierając się o obowiązujące akty prawne. Wykazał przy okazji kierunki obecnego systemu sprawiedliwości, gdzie kara ma być słuszna i celowa a jej cele są określane jako sprawiedliwościowy i zapobiegawczy. Take zaprezentowanie zagadnienia pozwoliło zrozumieć specyfikę sytuacji, w jakiej znaleźli się skazani. Pozwoliło to też na przejście do omówienia kolejnego zagadnienia. Doktorant

BADK

przeszedł płynnie w piątym rozdziale pt.: *Ewakuacja jako determinant zagrożenia bezpieczeństwa osadzonych w warunkach zagrożenia* (ss. 117-158) do teoretycznej analizy zagadnień dotyczących ewakuacji. Na bazie literatury przedmiotu Autor m.in. zdefiniował pojęcia ewakuacji i określił ich zakres. Poza kwestią przybliżenia założeń ewakuacji, Doktorant zwrócił też uwagę na obowiązujące zasady ewakuacji czy jej stopnie. Podejście to stanowiło istotny element do przygotowywanej przez Doktoranta koncepcji doskonalenia bezpieczeństwa systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności w przypadku zagrożeń naturalnych i społecznych. W kolejnej części pracy pt.: *Zdarzenia nadzwyczajne w praktyce funkcjonowania Służby Więziennej oraz działania ewakuacyjne w kontekście logistyki działań ewakuacyjnych* (ss. 159-188), opierając się na wybranych zdarzeniach nadzwyczajnych, starał się przybliżyć to zagadnienie. Bazując na analizie działalności statutowej Służby Więziennej Autor dysertacji starał się scharakteryzować omawiane w tym rozdziale kwestie zawężając je do dwóch kluczowych zadań: transportu i zaopatrzenia. Uświadomienie sobie występowania zdarzeń nadzwyczajnych, które dotyczą również placówki penitencjarne ma kluczowe znaczenie w kontekście przygotowania logistyki działań ewakuacyjnych. Stąd warte podkreślenia jest zwrócenie uwagi na uświadomienie i wyczulenie na możliwość wystąpienia zdarzeń nadzwyczajnych w tego typu placówkach. Dodatkowo, jak zwrócił uwagę Doktorant, obecnie brak jest definicji, która odnosiłaby się do tego zjawiska. Zwraca się uwagę jedynie na możliwość wystąpienia tego typu zdarzeń. Otwiera to drogę Doktorantowi czy innym badaczom na zajęcie się tym obszarem i podjęcie działań związanych ze szczegółowym opisem czy wnikliwym zbadaniem tego obszaru.

Bazując na przeprowadzonych badaniach, w ostatniej części dysertacji, Autor podjął się próby analizy uzyskanych wyników badań w odniesieniu do założonych w części metodologicznej problemów badawczych. Wykorzystując m.in. wywiad ekspercki i badania ankietowe pozyskał materiał, który dał mu możliwość odniesienia się do tematu podjętego w dysertacji. Zaprezentował tutaj koncepcję oraz kierunki i płaszczyzny doskonalenia bezpieczeństwa systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności w przypadku wystąpienia zagrożeń naturalnych i społecznych. Ta część pracy stanowi z jednej strony prezentację uzyskanych wyników badań własnych. Z drugiej strony zawiera w sobie również m.in. wnioski z przeprowadzonej analizy SWOT, która dodatkowo miała ukierunkować doskonalenie strategii ewakuacji osób pozbawionych wolności. Uzyskane wyniki badań i analiza SWOT pozwoliły na przygotowanie pewnych propozycji i podziału procesu ewakuacji na pewne etapy. Autor w tej części zaproponował również chronologię działań priorytetowych, które pozwolą na usprawnienie systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności. Wartością dodaną dysertacji

jest też zaproponowanie przez Doktoranta propozycji kilku sposobów, które mogą wspomóc usprawnienie ewakuacji więźniów. Dodatkowo Autor na podsumowanie swoich rozważań pokusił się również na dokonanie oceny implementalności opracowanej przez siebie koncepcji oraz starał się wskazać pewne kierunki i płaszczyzny doskonalenia bezpieczeństwa systemie ewakuacji osób pozbawionych wolności w przypadku zagrożeń naturalnych i społecznych. Dzięki temu dysertacja stanowi kompleksowy namysł nad problemem bezpiecznej ewakuacji osób osadzonych. Doktorant zwraca też uwagę, że przygotowana przez niego koncepcja bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej może stanowić przyczynek do poprawy bezpieczeństwa każdej jednostki penitencjarnej. Warto jest tą koncepcję jeszcze rozwinąć i uszczegółowić podczas dalszego eksplorowania tego problemu. Poza tym zmieniające się warunki otoczenia, czy warunki techniczne czy sytuacja nadzwyczajna jak m.in. wystąpienie stanu epidemicznego będą powodowały, że koncepcja bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej będzie musiała ulec modyfikacji. Jest to proces naturalny i nieunikniony, a nawet konieczny i permanentny.

Ocena koncepcji metodologicznej rozprawy doktorskiej

Rozdział metodologiczny stanowi w każdym procesie badawczym podstawę do przygotowania i przeprowadzenia badań własnych. W prezentowanej dysertacji por. mgr inż. Janusza Pietruszki można odnieść wrażenie, że jest to najważniejsza dla Doktoranta część, ponieważ umieścił ją jako rozdział pierwszy w swojej pracy. Przygotowanie koncepcji badawczej jest dla każdego badacza nadaniem kierunku dla przyszłych badań. w przypadku prezentowanej dysertacji to metodologia badań stanowi podwalinę dla koncepcji badawczej Doktoranta, a jej dobre przygotowanie może pozwolić na poprawne przeprowadzenie badań. Analizując prezentowaną dysertację warto podkreślić, że w rozdziale tym autor dokonał uzasadnienia potrzeby podjęcia tego rodzaju badań. Jego doświadczenie zawodowe dodatkowo utwierdziło go w przekonaniu o konieczności czy wręcz niezbędności zwrócenia uwagi na konieczność doskonalenia systemu ewakuacji osób osadzonych. Założenie celu, który podkreśla konieczność identyfikacji i oceny systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności oraz podjęcie się próby wypracowania naukowo uzasadnionych wytycznych, które pozwolą poprawić funkcjonowanie tego systemu zasługuje na podkreślenie. Wskazuje to na głęboki namysł i analizę dotychczasowych badań nad jednostką penitencjarną, a doświadczenie zawodowe Doktoranta dodatkowo ukierunkowało go na przygotowanie i przeprowadzenie badań z zakresu, który dotychczas był mało rozpoznany.

Poza uwzględnieniem aspektów teoretycznych i dokonaniem analizy literatury przedmiotu, ważnym jest dostrzeżenie również kontekstu praktycznego. Doktorant podkreślił przy uzasadnieniu badań, że „w praktyce działalności służby można spotkać się z opinią, że wiele aspektów dotyczących ewakuacji osób pozbawionych wolności nie funkcjonuje należycie”⁶. Namysł nad tymi kwestiami doprowadził Doktoranta do skupienia się nad przygotowaniem i realizacją badań z tego zakresu. Był to też etap m.in. określenia przedmiotu badań, sformułowania celu, ale też przygotowania badań a następnie ich omówienia. Zdobyta przez Doktoranta wiedza dotycząca identyfikacji i oceny systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności jest przyczynkiem do wskazania koniecznych działań, które mogą przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej. W konsekwencji pozwoli to na m.in. zwiększenie bezpieczeństwa w tego typu jednostkach w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa zarówno osadzonym jak również pełniącym służbę funkcjonariuszom i całej jednostce.

Za przedmiot swoich badań uczynił Doktorant procesy zależności i zjawiska występujące w Służbie Więziennej w aspekcie ewakuacji osób pozbawionych wolności (s.15).

Na tej podstawie autor określił cel główny swojej pracy oraz 8 celów szczegółowych (s. 16). Tak liczne uszczegółowienie celu głównego pozwoliło Doktorantowi zapewne lepiej zaplanować kolejne etapy procesu badawczego.

W dalszej części tego rozdziału Autor dokonał prezentacji określonych przez siebie problemów i założonych hipotez badawczych. Jego główny problem badawczy brzmi: *Jakie zagrożenia wpływają na funkcjonowanie obecnego systemu ewakuacji osadzonych w sytuacji zagrożeń naturalnych i społecznych oraz jakich zmian należy dokonać, aby zagwarantować skuteczność systemu modyfikując istniejące procedury?* (s. 17). By lepiej zgłębić problem główny autor założył też 7 problemów szczegółowych, które pozwoliły na przejście do kolejnego etapu badań. Dopelnieniem tego etapu planowania badań jest założenie hipotez, które pozwolą za pośrednictwem realizowanych badań dokonać weryfikacji oczekiwań co do założonej rzeczywistości. Doktorant założył, że *występujące nieprawidłowości obecnego systemu ewakuacji osadzonych w sytuacji zagrożeń naturalnych i społecznych wymagają wypracowania i wdrożenia jednolitych standardów w celu poprawy sprawności jego funkcjonowania, co przekłada się bezpośrednio na podwyższenie bezpieczeństwa publicznego oraz bezpieczeństwa ewakuacji osadzonych. Działanie to obejmowałoby w szczególności koordynację procedur na poziomie organizacji Służby Więziennej, nadzór nad procedurami przez podmioty (instytucje) zewnętrzne i implementację rozwiązań stosowanych przez struktury*

⁶ Ibidem, s. 15.

szuż więziennych innych państw (s.18). Do tego, zgodnie z metodologią badań, autor założył 7 hipotez szczegółowych (s. 18-19).

W dalszej części tego rozdziału Doktorant wskazał metody badawcze wykorzystane podczas realizacji procesu badawczego. Doktorant określił próbę badawczą na podstawie wzoru minimalnej liczebności próby wskazując, że dla jego badań minimum wynosi 90 osób. By badanie było bardziej reprezentatywne Doktorant udostępnił funkcjonariuszom pięć razy więcej, bo aż 450 ankiet. Z tego wróciło 336 wypełnionych ankiet. Już na tym etapie Autor dysertacji zauważa, że funkcjonariusze niechętnie dzielą się opiniami i spostrzeżeniami na temat swojej pracy. To może dodatkowo utrudniać nie tylko sam proces badawczy, ale również właściwe wnioskowanie i proponowanie trafnych rozwiązań poprawiających bezpieczeństwo jednostki również w badanym obszarze doskonalenia systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności. Dodatkowo Doktorant zwrócił uwagę nie tylko na przyjęte założenia, ale też na występujące ograniczenia. Autor określił też zmienne i wskaźniki wskazując, że zmienną niezależną w jego pracy jest „poziom bezpieczeństwa w procesie ewakuacji osób pozbawionych wolności w przypadku zagrożeń naturalnych i społecznych oraz funkcjonariuszy Służby Więziennej” (s.25). Zmienną zależną natomiast w jego pracy jest „sprawność prawna i organizacyjna Służby Więziennej w przypadku ewakuacji osób pozbawionych wolności” (s. 25).

Podkreślić należy, że różnorodność i specyfika jednostek penitencjarnych, które funkcjonują w Polsce chociażby ze względu na różne ich rodzaje, różne typy, ale też pojemność czy strukturę wewnętrzną powoduje, że bezpieczeństwo tych placówek wymaga namysłu. Stąd tak ważnym był proces przygotowania badań stanowiących wstęp do zaproponowania obszarów doskonalenia systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności w sytuacjach zaistniałych zagrożeń naturalnych i społecznych. Mimo osadzenia tej tematyki w naukach o bezpieczeństwie należy mieć świadomość, że jest to temat, na który należy patrzeć szerzej, przez pryzmat interdyscyplinarności a to może dodatkowo utrudniać proces badawczy.

Co do drobnej uwagi być może lepsza byłaby kolejność w tym rozdziale zawierająca się w następującym układzie: uzasadnienie wyboru tematu, następnie przedmiot i cel badań, problemy badawcze, hipotezy badawcze, przyjęte założenia i ograniczenia, zmienne zależne i niezależne, metody badawcze, dobór próby badawczej oraz organizacja i przebieg badań. Zawarta w tym rozdziale krytyczna ocena literatury przedmiotu badań mogłaby być częścią uzasadnienia wyboru tematu. Mimo tych drobnych uwag ogólna ocena części metodologicznej rozprawy jest pozytywna.

Witek

Ocena formalnej strony pracy

Autor opanował technikę pisania pracy. Praca zawiera wszystkie niezbędne elementy przewidziane w tego typu rozprawach. Warto podkreślić występowanie tylko nielicznych, drobnych błędów literowych i interpunkcyjnych, co świadczy o przeprowadzonej dość wnikliwej korekcie pracy. Oczywiście przy tego typu pracach o znacznej objętości tego rodzaju drobne błędy literowe i interpunkcyjne się zdarzają. Jednak warto podkreślić, że nie wpływają one na wartość merytoryczną pracy.

Autor wykorzystał w pracy bogatą literaturę przedmiotu 113 pozycji druków zwartych, 53 aktów prawnych, 133 artykuły i rozdziały, 11 wydawnictw encyklopedycznych i słownikowych i 17 źródeł internetowych i 9 innych źródeł. Tak bogate wykorzystanie dostępnej literatury wskazuje na wnikliwą analizę omawianego problemu. Podkreślić należy, że zgromadzona przez Doktoranta literatura przedmiotu pozwoliła na uwzględnienie i prezentację dotychczasowego dorobku z tego zakresu.

Układ rozprawy, jej struktura podziału treści, kolejność rozdziałów i zawartość poszczególnych części dysertacji jest poprawna i do przyjęcia. Zaproponowany przez Doktoranta układ odpowiada potrzebom zaprezentowania odpowiedzi na założone pytania badawcze, a w konsekwencji też na prezentację pewnej koncepcji doskonalenia ewakuacji osób pozbawionych wolności jak również ocenę implementalności opracowanej koncepcji oraz kierunku i płaszczyzny doskonalenia bezpieczeństwa systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności w przypadku zagrożeń naturalnych i społecznych. Treść omawianego zagadnienia została przedstawiona w sposób czytelny i stanowi jednolity wywód, a podejście badawcze zapewniło pracy naukowej charakter, który umożliwił autorowi rozwiązanie problemu głównego. Tekst pracy napisany został poprawnym językiem choć zdarzają się drobne błędy, o których wspomniałam powyżej.

Podsumowując warto podkreślić, że powyższe spostrzeżenia i komentarze nie mają istotnego wpływu na pozytywną ocenę merytorycznych treści i proponowanej koncepcji bezpieczeństwa jednostki penitencjarnej zawartych w recenzowanej dysertacji. Niemniej jednak Pan por. mgr inż. Janusz Pietruszka poruszył w swojej pracy kilka wątków, które sprawiają, że pojawia się kilka wątpliwości i w związku z tym proszę o wyjaśnienie w trakcie obrony następujących kwestii:

1/ Doktorant zwraca uwagę, że „wstępne badania wykazały, że obowiązujący w Służbie Więziennej system ewakuacji nie w pełni wpisuje się w założenia współczesnych standardów opuszczania rejonów zagrożonych” – proszę więc podać konkretne wybrane najistotniejsze

rozbieżności między obowiązującymi standardami a obowiązującymi w Służbie Więziennej systemami ewakuacji (przykłady).

2/ Czy Doktorant może podać przykład jednostki Służby Więziennej (zagranicznej), która może stanowić wzór do naśladowania w omawianym w dysertacji obszarze i krótko wskazać, dlaczego akurat tą jednostkę uważa za najlepiej zorganizowaną.

Wniosek końcowy

Rozprawę Pana por. mgra inż. Janusza Pietruszki zaliczam do opracowań utylitarnych. W mojej ocenie przedstawiona do recenzji praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, a zaproponowana koncepcja doskonalenia ewakuacji osób pozbawionych wolności jest ważnym przyczynkiem do poprawy bezpieczeństwa jednostek penitencjarnych. Przedstawione kierunki i płaszczyzny doskonalenia bezpieczeństwa systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności mogą przyczynić się do poprawy jakości procesu ewakuacji osób osadzonych. Zaproponowana w dysertacji koncepcja może też być podstawą do namysłu i wprowadzenia kolejnych procedur poprawiających bezpieczeństwo osadzonych. Autor opracował dysertację na dobrym poziomie merytorycznym i metodologicznym. Warto podkreślić, że prezentuje ona również samodzielny wysiłek badawczy Doktoranta. Oceniana rozprawa wpisuje się w obszar naukowej eksploracji nauk o bezpieczeństwie. Należy mieć nadzieję, że wiedza płynąca z opracowania koncepcji doskonalenia ewakuacji osób pozbawionych wolności wzbogaci zarówno literaturę przedmiotu na temat penitencjarystyki jak również systemu bezpieczeństwa narodowego.

Poczynione analizy i uwagi wskazują, że Doktorant cechuje się odpowiednią dojrzałością naukową. Konkludując warto podkreślić, że Autor dysertacji wykazał się wysokim poziomem wiedzy merytorycznej w obszarze nauk społecznych a także wymaganym przygotowaniem do samodzielnego prowadzenia prac o charakterze naukowo – badawczym.

Reasumując rozprawa doktorska pt.: „Doskonalenie systemu ewakuacji osób pozbawionych wolności w sytuacji zaistniałych zagrożeń naturalnych i społecznych” opracowana przez Pana por. mgr inż. Janusza Pietruszki **spełnia wymagania** przewidziane dla naukowych prac kwalifikacyjnych. Wnioskuje więc o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie Pana por. mgra inż. Janusza Pietruszkę do publicznej obrony.

Gorzów Wielkopolski

02.04.2024r.

dr hab. prof. AJP Beata A. Orłowska

